

воречия. „Капитанитѣ“ мислѣха да се скриятъ задъ „чистата просвѣта“ отъ растящитѣ обществени противоречия, както камилската птица си завира главата въ пѣсѣка, като мисли, че е скрила цѣлото си тѣло и се е избавила отъ опасността. Разбира се, че животътъ не търпи такива илюзии! Ясно е, прочее, че „капитанитѣ“, като идеолози на рушещото се наше патриархално дребно стопанство, сж чисти народници и възгледътъ имъ е чисто идеологически — *народнически*. Отъ друга страна, „матроситѣ“ се явяватъ представители на зараждащата се дребно-буржуазна мисълъ, *изникваща върху разпадналото се, но модернизираще се все повече и повече дребно производство въ духа на капиталистическото*.

„Матроситѣ“ излѣзоха „победители въ живота“. Тѣхното мнение се възприе, стана господствуваще въ Съюза. Обаче и мнението на „капитанитѣ“ въ известенъ смисълъ не умрѣ, понеже нѣмаше дълбоки противоречия между „капитанитѣ“ и „матроситѣ“, макаръ последнитѣ често да се препоръчваха за „материалисти“, „социалисти“ и привърженици на „угнетенитѣ и онеправданитѣ“ и пр. Единитѣ и другитѣ бѣха идеалисти отъ най-чиста проба; всички се кълнѣха предъ единъ и сжщи кумиръ — „народа“. Всички бързаха да увѣрятъ „обществото“, че Съюзътъ е „неутраленъ“ и нѣма нищо общо нито съ социалистическата партия, нито съ коя да е друга партия. БУС не може да се предаде въ услуга на едни, а въ преда на други, защото, по отношение на учебното дѣло, сж заинтересовани „всички обществени класи“. *„Въ него иматъ интересъ всички. И единъ почтенъ буржуа, и единъ аристократъ, и единъ работникъ, като дава децата си на училище, желае, щото детето му да бжде добре учено . . . и всички ще могатъ да действуватъ съ съгласие за успѣха на учебното дѣло* (цитирано по реферата на Хр. Ганевъ, тогавашенъ редакторъ на в. „Съзнание“, който (рефератъ) бѣ напечатанъ въ сп. „Право дѣло“).

Възгледътъ на Съюза за „милиятъ народъ“ бѣ туренъ на изпитание презъ 1902 год. отъ Драганъ Цанковъ, тогавашенъ председателъ на Народното събрание. Той направи законодателно предложение за измѣнението на редъ членове отъ Закона за народното просвѣщение, което се отнасяше до следното: 1) учителитѣ *безусловно* да се назначаватъ и уволняватъ отъ училищнитѣ настоятели; 2) дава се право на селскитѣ училищни настоятелства да си пазарятъ учители съ подолна отъ предвидената въ закона заплата; 3) села съ по-малко отъ 40 къщи да иматъ право да си уславятъ частни учители *безъ цензъ* и съ *произволно възнаграждение*; 4) забранява се на народния учителъ да бжде членъ на нѣкоя политическа партия и да присѣтствува на нейнитѣ събрания; 5) не може да преподава въ вечерното училище безъ присѣтствието на членъ отъ училищното настоятелство или отъ общинския съветъ; 6) да се намали заплата на селскитѣ учители и на селскитѣ и градски учителки и пр. По поводъ на това предложение, БУС устрои внушителенъ учителски съборъ въ София, откритъ на 1. юлий 1902 год., за да протестира противъ тѣзи реакционни мѣропріятия на водителя на „прогресивно-либералната“ партия.